

Wstęp

Oddajemy do rąk Czytelników kolejny rocznik naszego pisma. Tym razem tom został otwarty na wszystkie interesujące i krytyczne teksty, nie ma jednego tematu. Dziękujemy Autorom i Recenzentom z Polski i z innych krajów za artykuły i wnikliwe opinie o nich. W efekcie powstał bogaty tematycznie tom krytycznych tekstów, w którym wydzieliliśmy po nadesłaniu materiałów i recenzjach – oczywiście umownie – cztery części.

Zakres pierwszy, zatytułowany *Prawo a zmiany: doktryny, polityka, gospodarka* zawiera teksty pokazujące różne ogólne, ważne tendencje transformacji prawa i jego otoczenia. Autorzy z Polski i z zagranicy podejmują takie tematy jak: kosmopolityczna emancypacja sędziów, nowe ujęcie dyskrecjonalności władzy administracyjnej, *compliance* w światowej bankowości jako forma obrony przed „tsunami” regulacji, procedury alternatywnego rozwiązywania sporów; są też interesujące artykuły z zakresu prawa konstytucyjnego napisane m.in. przez Autorów z Albanii i Węgier.

Obszar drugi, tu zatytułowany: *Prawo i literatura* zaproponowali Adam Czarnota i Karol Kuźmicz. „Prawo i literatura to duży od 40 lat rozwijający się ruch w ramach prawoznawstwa, głównie w krajach anglosaskich, który nie jest zbyt popularny w Polsce przesiąkniętej pozytywistycznych podejściem nie tylko do nauczania, ale i postrzegania prawa” – pisze A. Czarnota. „Za początek istnienia ruchu uznaje się umownie publikacje w 1973 r. książki pioniera ruchu Jamesa B. White’a, *Legal Imagination*. Obszar badawczy umownie określany jako „prawo i literatura” zapoczątkowany w USA zyskuje coraz większe zainteresowanie w Europie i to nie tylko w prawoznawstwie w Wielkiej Brytanii, zawsze będącym pod wpływem nowych prądów w USA, ale we Francji. Wystarczy przejrzeć książki poświęcone problemowi jak P. Malaurie, *Droit & Litterature, Antologie*, Paris, Cujas, 1997 czy J-P. Masson *Le droit dans la litterature francaise*, Bruxelles, Bruyant, 2007, F. Ost i inni, *Lettres et lois. Le droit au mirror de la litterature*, Bruxelles, Publications des Facultes Universitaires Saint Louis, 2001. Trend »prawa i literatury« to prąd intelektualny

próbujący humanizować współczesne prawo, które za bardzo oddaliło się od człowieka, stając się zestawem technicznych narzędzi. Wydaje się, że rehumanizacja prawa jest konieczna, inny problem czy można tego dokonać poprzez rozwój »prawa i literatury«. Innymi słowy: czy przypadkiem cały nurt »prawa i literatura« nie jest niszowym hobby bez wpływu na edukację i praktykę prawniczą. Sam ruch podzielił się na dwa nurty. Jedna nazywany jest »law in literatura«, ale bardziej podoba mi się [A. Czarnota] określenie Francois Osta »prawo w zwierciadle literatury« oraz »law as literatura«, prawo jako literatura. O ile pierwszy nurt zajmuje się rekonstrukcją prawa przedstawianego w dziełach literackich, to drugi nurt przenosi techniki interpelacyjne wypracowane w literaturoznawstwie do analizy tekstu prawnego jako właśnie tekstu literackiego. W niniejszym dziale zdecydowana większość tekstów wpisuje się w pierwszy nurt. Może z czasem doczekamy się tekstów z nurtu drugiego” – pisze A. Czarnota komentując tę część tomu. „Problemy poruszane w tomie dotyczą ważkich kwestii nie tylko przedstawiania prawa, ale uwikłania prawa w kody znaczeniowe podzielane w ramach kręgu kulturowego. W naszym przypadku w ramach kultury europejskiej. To ważne zadanie, które powinno znaleźć odzwierciedlenie w edukacji prawniczej”. Dział obejmuje teksty nadesłane do redakcji przez Autorów z Krakowa, Wrocławia oraz artykuły z różnych innych ośrodków. Niektóre są echem konferencji „Prawo i Literatura”, która odbyła się na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku w końcu 2013 roku. W efekcie powstał dział, który, jak sądzimy, oddaje stan badań w ramach tego nurtu w Polsce.

Część trzecia obejmuje wybrane ważne **problemy dogmatycznoprawne** polskiego prawa. Dział rozpoczyna tekst ogólny mający znaczenie dla teorii i praktyki prawniczej, napisany przez filozofa prawa i jednocześnie od wielu lat adwokata – o znaczeniu „faktu” w polskim języku prawnym i prawniczym. Każdy z kolejnych zajmujących tekstów podejmuje zagadnienie z innej gałęzi prawa.

Część czwarta zatytułowana *Bezpieczeństwo i prawo* zawiera artykuły dotyczące różnych aspektów tej coraz bardziej komplikującej się relacji. Zamieszczamy tu materiały dotyczące związku praw człowieka, ochrony bezpieczeństwa i funkcji opiekuńczych państwa i prawa. „Gorące” tematy monitoringu w miejscu pracy i opieki nad słabszymi sąsiadują z tekstami związanymi z grantem NCN, jaki realizuje obecnie Katedra Teorii i Filozofii Prawa Kolegium Prawa ALK pt. Prywatna ochrona bezpieczeństwa i jej normy „Niepaństwowe prawo?”. W jego ramach działa aktywnie m.in. studencka prawnicza grupa badawcza pod kierunkiem D. Pasji (III rok). Studenci

prowadzą badania normatywne i socjologiczno-prawne. W tym tomie są trzy teksty związane z tym grantem.

Rozproszone wyniki badań nad funkcjami współczesnych państw, nad skutkami globalizacji, zmianami konfiguracji sił na świecie, nie zostały zsyntetyzowane i odniesione do ustaleń z zakresu teorii norm w sposób, który pozwoliłby pokazać na wszystkie głębokie przemiany, które zaszły w tkance normatywnej współczesnych demokratycznych państw. Policentryzm władzy publicznej w XXI w. i pluralizm źródeł regulacji jest w licznych pracach dostrzegany, jednak jest niewiele prac, które by dokładnie pokazały jawne i ukryte wielopłaszczyznowe konsekwencje przemian funkcji państw dla pozaprawnych systemów normatywnych, jakie ujawniają się w obszarze bezpieczeństwa. Te konsekwencje są poważne, raz po raz manifestują się w incydentach zauważanych publicznie i w nauce, jednak uogólnienie całej panoramy jawnych i skrywanych powodów i objawów nowej sytuacji wymaga postawienia diagnozy opartej o przebadanie tych zjawisk w aspekcie historycznym, socjologiczno-prawnym, aksjologicznym i ekonomicznym.

Tom kończą notki o Autorach.

Zapraszamy do przesyłania tekstów do kolejnych tomów poprzez stronę: www.krytykaprawa.pl.

Czytelnikom życzymy zajmującej lektury.

Jolanta Jabłońska-Bonca
Małgorzata Skórzewska-Amberg